

หมอดินอาสา

: ต้นแบบเครือข่ายการอนุรักษ์ดินและน้ำ สู่การจัดการดินอย่างยั่งยืน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านพื้นที่การใช้ที่ดิน และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคเอเชียอย่างมาก แม้ว่ากำลังการผลิตอาหารจะเพิ่มมากขึ้น แต่ประเทศกำลังพัฒนาที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียยังคงเป็นประเทศที่ยากจนและมีสัดส่วนประชากรที่ขาดสารอาหารเป็นจำนวนมาก ประเทศต่างๆ จึงให้ความสำคัญกับอาหารปลอดภัย ซึ่งพื้นฐานการผลิตอาหารปลอดภัยขึ้นอยู่กับทรัพยากรดินเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ปัญหาของดินเสื่อมสภาพเนื่องจากการพังทลายของดิน มลพิษทางดิน การสูญเสียคาร์บอนและอินทรีย์วัตถุในดิน ความเป็นกรดของดิน และปัญหาดินเค็ม ส่งผลกระทบต่อการผลิตอาหาร เศรษฐกิจของประเทศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความยากจน

หมอดินอาสา ซึ่งเป็นเกษตรกรต้นแบบที่อาสาเข้าเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดิน มีความพร้อมและสนใจงานพัฒนาที่ดิน รวมถึงมีศักยภาพและองค์ความรู้สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการที่ดินแก่เกษตรกรทั่วไปได้ โดยกรมฯ ได้จัดตั้งเครือข่ายหมอดินอาสาปฏิบัติงานใน 4 ระดับ ได้แก่ หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน หมอดินอาสาประจำตำบล หมอดินอาสาประจำอำเภอ และหมอดินอาสาประจำจังหวัด หมอดินอาสาในทุกระดับจะได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เน้นความรู้ด้านดิน เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาการทันสมัยในการจัดการที่ดิน รวมถึงความสามารถในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสาปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตอาสาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในระดับพื้นที่จนมีชื่อเสียง

เป็นที่รู้จัก และยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินมีหมอดินอาสาประจำอยู่ในทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 77,771 ราย (15 พฤศจิกายน 2566) เพื่อให้คำปรึกษาการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้เทคโนโลยีของกรมพัฒนาที่ดิน

โดยปัจจุบัน การใช้ที่ดินทางการเกษตรของประเทศไทยมีประมาณ 149 ล้านไร่ ค่าเฉลี่ยพื้นที่การถือครองทางการเกษตรต่อครัวเรือนอยู่ที่ 18 ไร่ และกรมพัฒนาที่ดินกำหนดให้หมอดินอาสา 1 ราย ดูแลเกษตรกรในพื้นที่ ประมาณ 50 ราย ดังนั้น หมอดินอาสาจะมีเครือข่ายเกษตรกรทั้งหมด 3,888,550 คน และจะมีพื้นที่ในการผลิตอาหารปลอดภัยอยู่ถึงประมาณ 70 ล้านไร่ ซึ่งคิดเป็นเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมดของประเทศไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงการหมอดินอาสาเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันให้เกษตรกรทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยทั้งต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานหมอดินอาสา

มีเป้าหมายที่สอดคล้องและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 2 การขจัดความอดอยากและสร้างความมั่นคงทางอาหาร เป้าหมายที่ 15 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก ซึ่งหมายรวมถึงการปกป้อง อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรดินให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 1 ยุติความยากจนโดยเกษตรกรได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ควบคู่กับการลดใช้สารเคมีทางการเกษตร เป้าหมายที่ 3 เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และเป้าหมายที่ 17 เสริมความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลก

ในปัจจุบัน โครงการหมอดินได้รับความสนใจจากหลากหลายองค์กรทั่วโลก รวมถึงกลุ่มสมาชิกความร่วมมือด้านดินระดับโลก (Global Soil Partnership) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization) ได้นำกลไกดังกล่าวไปใช้ขยายผลการส่งเสริมการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน เนื่องจากเป็นมาตรการที่สามารถขยายผลแนวทางการจัดการที่ดินรวมทั้งด้านความร่วมมือทางวิชาการ นโยบายการศึกษา และการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรดินในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ

ของเกษตรกรในการจัดการดินและการเกษตรอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เครือข่ายหมอดินอาสายังเป็นแนวทางที่จะสร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งความสำเร็จของการดำเนินโครงการนี้จะขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เกษตรกร องค์กรหรือหน่วยงานทางด้านดิน

ที่มา <https://www.fao.org/global-soil-partnership/soil-doctors-programme/about-the-programme/en/>

ในส่วนของภูมิภาคเอเชีย โครงการหมอดินได้ขยายผลไปยังประเทศลาว เวียดนาม กัมพูชา พม่า และจีน ผ่านกรอบความร่วมมือแม่โขง-ล้านช้างที่มุ่งเน้นพัฒนาโครงการหมอดินให้แข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ และสามารถขยายผลไปยังภาคอนุภูมิภาคลุ่มน้ำแม่โขง-ล้านช้าง ให้มีการดำเนินการจัดการที่ดินและการเกษตรอย่างยั่งยืน เพื่อขจัดความหิวโหยและบรรลุลความมั่นคงทางอาหารภายใต้เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เชิดชูเกียรติหมอดินอาสาทั่วประเทศไทย
วันหมอดินอาสา
 10 กุมภาพันธ์ 2566
 “หมอดินอาสา นำพาการผลิต พีชิตตลาด”

ตลอดระยะเวลา 28 ปีที่ผ่านมา หมอดินอาสาได้สร้างบทบาทการเป็นผู้นำด้านการพัฒนาที่ดินจนเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติหมอดินอาสาผู้ที่สร้างคุณประโยชน์มาอย่างยาวนานและทุ่มเททำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน จึงประกาศให้วันที่ 10 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็น **‘วันหมอดินอาสา’** เพื่อให้เป็นวันที่หมอดินอาสาและเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินมารวมกันสร้างความเข้มแข็ง สร้างขวัญกำลังใจ รวมทั้งให้คำมั่นสัญญาในการดูแลทรัพยากรดินของประเทศให้อุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัย

โดย: กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน

ชุดองค์ความรู้วิชาการวันดินโลก 2566 เรื่อง “ดินดี น้ำสมบูรณ์ เกื้อกูลชีวิต”
 กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์